

הנאה ומסחר בסתם יינם

פתיחה

מהמסחר באירופה דבר שגם היהודים היו מעוניינים להיות חלק ממנו.¹

בשיעור השבוע, נעקוב אחרי התמודדותם של חכמי אשכנז עם בעיות אלו, לאור המצב שנוצר בימיהם בו הגויים לא היו מנסכים את יינם לעבודה זרה. כפי שנראה, גם כאשר הראשונים העלו שיקול זה, הם לא טענו שיין נסך מותר בהנאה, אלא שבמקרים מסוימים ניתן להקל. האיסור של יין נסך היה טבוע בתודעתם כך שהיה ברור להם שיין הגויים נאסר והוא משוקץ ואין לסחור בו ולעשות בו ריווח.

פרעון חוב- שיטת רש"י

כפי שראינו סתם יינם אסור גם בהנאה, ואיסור זה הציב הרבה בעיות פרקטיות בהתנהלות המסחרית עם הגויים. מדובר על אי יכולת לסחור ביין שנגע בו גויים, או ביין שהגויים היו חלק מהאנשים שייצרו אותו. בספרות ראשוני אשכנז אנו מוצאים את ההתמודדות הקשה הזאת כאשר בדברים מסוימים הראשונים פסקו להקל. דוגמה לכך ניתן למצוא בדיון לגבי פרעון חוב על ידי יין גויים:

"וששאלתם על יהודי שנתנו לו יין [נסך] בחובו, אם קבלו ישראל אסור בהנאה, ואם הניחו ברשותו ומוכרו ישראל ברשות הגוי מותר בדמיו שאיפשר להערים..."

(ש"ת רש"י סימן קנח).

רש"י התיר לקבל מגוי יין כפרעון חוב, כך שעל ידי מכירת היין יפרע החוב. וודאי שיש ליהודי הנאה מקבלת הכסף שהגוי חייב לו, אך אפשר להערים ומכיוון שלא נכנס לרשותו אין בכך איסור הנאה. מדובר במקרה ייחודי בו ראשוני אשכנז המוקדמים התירו ליהנות מיין גויים. בתשובות נוספות אנו יכולים לעמוד על הרקע ההלכתי לפסק זה.

בתשובה נוספת רש"י מעלה מספר שיקולים שלפיהם היה מקום אף להתיר הנאה במקרים נוספים:

"ר' שלמה השיב לר' שמעיה: על היין ששכחה הגברת מפתחות המרתף עיוה"כ. וצריכנו להיות כל היום בביתה"כ. ופעמים הרבה היתה הגברת יוצאת מביתה"כ לביתה וגם בני הבית היוצאים מביתה"כ לבית וחוזרים. והשפחה היתה סוגרת פתח הבית כאשר צותה הגברת ובאו גנבים וגזלנים... והיו שם חביות פתוחות וסתומות ומבורזות בברזא... אבל מבורזות היה נראה שלא נחשדו הנוצרים לנסך יין ואינם יודעין בטוב לנסך כלל, שאין אדוקין כמו ארמאים שהיו משכשכין אצבעותיהם ביין לע"ז. אבל עתה לא נחשדו על כך

במהלך שיעורנו בפרק שני במסכת עסק ר' אביעד ברטוב בענייני יין נסך ואיסור סתם יינם. ההלכה הבסיסית שיש לזכור היא שיין נסך נאסר בשתייה ובהנאה כתקרובת עבודה זרה. כחלק מאיסור הנאה יש איסור גם על טובת הנאה שגוי נותן כמו מתנה, ויש לשפוך את היין (עא.). יין נסך חמור גם מבחינת דיני תערובת כדברי המשניות בפרק רביעי:

"אלו אסורין ואסורין בכל שהו: יין נסך... יין נסך שנפל לבור - כולו אסור בהנאה; רשב"ג אומר: ימכר כולו לעובד כוכבים חוץ מדמי י"נ שבר".

הגמרא החל מדף סט,א דנה בהלכות יין נסך בהקשר של עסקי מסחר בין יהודים וגויים, וכן במקרים שקשורים למגע יום-יומי בין יהודים וגויים. הגמרא מזכירה מקרים בהם עובד כוכבים נשאר עם חבית לבדו ולא ידוע האם הוא ניסך אותה, והמשניות והגמרות דנות האם הגוי חשש מחזרה מוקדמת של היהודי ופחד להיתפס במעשיו. מקרים נוספים שמובאים הם כאשר השאירו את חבית היין ללא השגחה, או צבא שפלש לעיר והסתובב בין הבתים ולא ידוע במה החיילים נגעו.

הרמב"ם פוסק את דיני יין נסך בהלכות מאכלות אסורות בפרקים יא-יג, והוא פוסק כי סתם יינם של גויים אסור בהנאה:

"יין העכר"ם שאין אנו יודעין אם נתנסך או לא נתנסך והוא הנקרא סתם יינם אסור בהנאה כמו יין שנתנסך".

בשיעור השבוע נתמקד במספר סוגיות שהתעסקו בהם ראשוני אשכנז וזאת לאור המציאות המורכבת שחיו בה.

רקע היסטורי

ההלכה כפי שמופיעה בגמרא מושתתת על העובדה כי הפרסיים היו מנסכים כמעט כל יין שהגיע לרשותם. מעשה הניסוך נעשה ללא תשומת לב כפי שהנוצרים היום עושים את סמל הצלב. ברם, בימי הביניים בצרפת ובאשכנז המציאות הייתה שונה ולא היה ניתן למצוא גויים שמנסכים את היין. למרות השינוי במציאות, ההלכה נשארה כפי שהיא ויין נסך אסור בהנאה.

יש לזכור שבימי הביניים לא היו משקאות קלים וגם לא שתו מיצים טבעיים. מים היה נחשב משקה נחות של דלת העם, ויסקי לא הומצא וקפה ותה עדי לא הגיעו לאירופה. היין היה המשקה העיקרי והוא נשתה בכמויות גדולות. כדי להימנע מאיסור יין נסך היה על היהודי לגדל ולהפיק בעצמו את היין ולאחר מכן ליהזר שהשפחות לא יגעו בכד או ימזגו ממנו. בנוסף לכך שהיין היה נזול השתייה העיקרי, חשיבות היין למצוות כמו קידוש והבדלה ברורה ועל היהודים היה לשמור על יין ראוי למצוות אלו.

עניין נוסף שיש להקדים מבחינת הרקע ההיסטורי היא העובדה שחלק מערי אירופה לא היו ראויות לגידול יין בגלל הקור ששרר שם. בעקבות כך המסחר ביין היה מרכיב חשוב

1 יש לציין שהריחוק מהגויים בדיני יין נסך לא היה פשוט ואף עורר גלי אנטישמיות בעקבות האמירה כי יין הגויים משוקץ והריחוק המתבקש מכך. בענייני יין נסך הופיעו מספר מחקרים שערך פרופ' חיים סולובייצ'ק בנושא והרבה מהמקורות שמובאים בשיעור מקורם בספריו. ראה- 'יינם: סחר ביינם של גויים- על גלגולה של הלכה בעולם המעשה' הוצאת עלמא; ' היין בימי הביניים, יין נסך: פרק בתולדות ההלכה באשכנז', מרכז שזר, 2008; 'היכולו חיובים הלכתיים 'לדבר היסטוריה?', נטועים גליון ט.

אשכנז כי די בחותם אחד ואין צורך בחותם בתוך חותם. ר' יצחק בר' יהודה רצה לחלק בין סוגים שונים של חביות ולהחמיר בחביות שבתקופתו. בעקבות כך הוא כתב מכתב לרש"י בו הוא מסביר את פסקו:

"אבל רבינו יצחק בן יהודה שלח לרש"י דוקא לחביות שלהם שהיו של חרס סגי בחותם אחד שעל פי החבית אבל בחביות שלנו שהם מנסרים מחוברים זה לזה אף כי יש חותם אחד על פי החבית מכל מקום יש לחוש שמא יתחב העובד כוכבים חודו של סכין בין הנסרין או בין השוליים או אפי' באמצע הנסר עצמו ולהוציא היין דרך שם ולתחוב הכוס נגד הנקב" (תוס' סט: ד"ה מאי).

ריב"י סבר שהואיל והחביות בימיהם היו של עץ אז אין בעיה לנעוץ סכין ולהוציא יין הואיל והפתח נסגר. כמובן שפסק זה יוצר הרבה בעיות מעשיות ומצריך התארגנות נוספת במסחר והובלת יין. רש"י ור"י לא קיבלו פסק זה והעלו מספר נימוקים:

- לא מצאנו שהתלמוד חושש להוצאת יין מדפנות הכלי אלא רק משפתו (ר"י בתוס').
- "שלא להטריח כל כך" - דברי רש"י שהובאו באור זרוע (ע"ז סימן קסב).
- "הגוים אינם נוהגים לנסך לע"ז ואין מטריחין לזייף" (רש"י באו"ז שם).

רש"י הנהיג שיכתבו אותיות שחציין על גג החבית וחציין בדפנות כך יוכלו להבחין אם נעשה שינוי בחבית. האור זרוע מסכם את ההלכה - "וכן הנהיג רבינו, וכך היו נוהגים מלפנים". גם במקרה זה רש"י מוצא את שביל הזהב בין שתי הקצוות - שמירת הוודאות שהגוי לא פתח את חבית היין מחד, והצורך לאפשר מסחר והעברה תקינה של הסחורות בין הערים מאידך. בדרך זו כותב גם ר"י להלכה בתוספות שמספיק חותם אחד והיהודי שמקבל את החבית מכיר את החותם ורואה שלא נעשה בו כל שינוי.

מחלוקת ר"י ור"ת

"ויין נסך ששיכשך בו בידו לשם ע"ז אסור בהנאה. ומגע גוי בין בכוונה שהיה יודע שהוא יין בין שלא בכוונה שלא שיכשך בו מותר בהנאה ואסור בשתייה. ובזמן הזה כל יינם - סתם יין הוא, דלא נהיגי לשכשך בו לשם ע"ז ואי נגע גוי ביינו של ישראל מותר לישראל בהנאה ומוכרו ודמיו מותרת" (ראב"ן שם).

בפסקי הגאונים וראשוני אשכנז מופיע חילוק שבין הנאה ושתייה. מכיוון שחל שינוי במעשי הגוים בין פרס ואירופה הנוצרית, חכמים התירו את יינם בהנאה ואסרו בשתייה. כפי שראינו כבר לעיל לא מדובר על היתר לסחור ביין גוים מפני הכיעור, אלא הנאה הדומה להיתר להציל מידם.

חידוש זה נובע מסוגיית הגמרא (נז:): שם מובאת שיטת שמואל שתניוק בן יומו אינו עושה את היין להיות יין נסך. בעקבות כך מובא בתוספות:

"ועוד פירשו רשב"ם והריב"ן בשם רש"י שכתוב בתשובת הגאונים כי בזמן הזה אין איסור הנאה במגע עובד כוכבים ביין כי עובדי כוכבים של עכשיו אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים וחשובין כאין יודעין בטיב

למזוג ולשתות, דאע"פ דיש רשעים שעושים כן, בפני ישראל הם עושין, אבל שלא בפניו לא חשו חכמים לזה שיהיה גוי מתכוין לעבור ישראל על דתו" (סי' קנ"ה).

בתשובה זו אנו מוצאים שני מקרים בהם רש"י התיר את היין. במקרה הראשון רש"י התיר יין שנפתח על ידי הגנבים, וזאת משום שהיות והנוצרים לא מנסכים כיום את היין אין לחשוש לכך. יש שינוי בפולחן הדתי בין ימי פרס בימי הגמרא, ובין הנוצרים באירופה במאה ה-11 כך שתופעת הניסוך לא הייתה שכיחה כמעשה פולחן קבוע. כפי שנראה בהמשך השיעור, ראשוני אשכנז הסתמכו על סוגיית הגמרא לגבי תינוק גוי (נז:): וסברו שאין לחשוש שהנוצרי ניסך את היין.

רש"י מעלה רעיון זה גם בהמשך התשובה לגבי מקרה נוסף:

"...וזהו שהיתה חבית בינה ליין לא לחוש לנסוך. ומפני כמה דברים: הא' - כי היו ישראל נכנסים ויוצאים לתוך הבית... ועוד אפי' ספק ביאה טהור... תניא (ע"ז ע.) ננעל או שאמר לה שמור. אלמא שמירה זאת שמירה שהודיעו שהוא מפליג'. אבל סתם במסירת שמירה לא תנן. וכ"ש זו שלא מסרתה המפתח ששכחה והגויה כגנב במרתף מותר היתר גמור. ואל יהא קל בעיניכם לאבד ממון של ישראל שהתורה הקילה עליו. וקיי"ל ספיקה דרבנן לקולא ואין לחוש בשום פנים בעולם בזה"ז. ואי משום חומרא דין נסך, ה"מ באומות שמנסכין אותן לע"ז והא איסור דאורייתא דזבחי מתים דכתיב ישתו יין נסיכם. אבל הא לא שמענו ולא ראינו ולא ראתה עינינו, שיש מהם ששיכשך יין לע"ז."

רש"י מבחין בין מקרים שונים ומקל במקרים של ספק. רש"י מדגיש שגם השיקול הכלכלי הינו משמעותי, וודאי לאור החשיבות הכלכלית של היין בתקופתם עקרון זה מובן. רש"י מבין שאין לגרום לאיבוד ממון של ישראל בקלות, ומכיוון שבימינו אין ניסוך לעבודה זרה אז יש להקל. כאמור, רש"י לא ביטל את הלכות יין נסך והאיסור המשיך להתקיים והתרחקו מיין של גוים, אך במקרה של פרעון חוב או ספק ניתן להקל.

כדברי רש"י פסק להלכה הראב"ן:

"ויין של גוים ודאי אסור לישראל לקנות ולהרויח בו אף על פי שהוא סתם יין משום הרחק מן הכיעור ומשום סחור [סחור] לכרמא לא תקרב, אבל אם חייב לו הגוי חוב בלא משכון ונתן לו יין בחובו מותר לישראל ליקח מפני שהוא כמציל מידו" (סימן שו).

בדברי הראב"ן אנו מוצאים את אחד העקרונות המטא-הלכתיים של חכמי אשכנז. גם אם היה מקום להתיר סתם יינם של גוים, יש להתרחק מיין זה משום הכיעור. יש לשים חץ בין הנוצרים והיהודים ויינם הוא יין משוקץ, אולם כדי להציל מידם ממון כמו גביית חוב יש להתיר ובעניין זה ההנאה אינה אסורה.

חותם אחד

הלכה נוספת לגביה מצאנו התלבטות בקרב חכמי אשכנז נוגעת לכשרות חביות היין. כאשר שולחים חבית ממקום למקום בעזרת גוים יש חשש שהם יטעמו מהיין וכך יאסרו אותו. הגמרא דנה במספר מקומות איזו סגירה הינה מספיק טובה כדי לוודא שהגוי לא פתח את החבית. להלכה כותבים חכמי

ר"ת לא מצא מקור הלכתי להיתר הנאה לאחר מגע גוי ביין והוא עקבי בפסיקתו כרב בסוגיית הגמרא. למרות זאת אין בכוחו וברצונו לצאת כנגד המנהג הרווח ופסק הגאונים ולכן אינו מפרסם את פסיקתו. פסיקת ר"ת הובאה גם בספר הישר לר"ת בחלק החידושים:

"...דהא ודאי לא חזינן שום איסור הנאה ביין של גויים בשמן בזמן הזה הואיל ולא מנסכי ליה ועוד גויים שבח"ל לאו עובדי ע"ז ועוד דהא תינוק גוי שאין מגעו אסור הילכך מותר בהנאה. ואין ר' מודה שהוא אסור בהנאה בזמן הזה. דכי היכי דאסור בשתייה אסור נמי בהנאה. מפי ר' משה מקיבו מפי רבי' תם".

בהמשך דברי התוספות מובא הסבר שהעלה ר"י להיתר, ללא הזדקקות לסוגיית תינוק בן יומו. ר"י הסביר שהגזירה המקורית של איסור הנאה נאמרה על האנשים המנסכים, אך אין כוונתה לגויים שבימיו. בדרך זו הוא מסביר שלמרות שיש צורך במנין לבטל תקנה, במקרה זה אין צורך הואיל ומציאות זו אינה בכלל הגזירה³. לכאורה, לאור כך היה מקום להגיד שסתם יינם יהיה מותר גם בשתייה ולא רק בהנאה. כדי להסביר את החילוק בין הנאה ושתייה הסביר ר"י שיש שני טעמים לאיסור סתם יינם- משום בנותיהם ומשום עבודה זרה שביין נסך⁴. ר"י הסביר שבימיו רק הטעם של חשש ניסוך לעבודה זרה בטל ולכן ניתן להקל במקרים מסוימים בהנאה, אך איסור השתייה שייך בדיוק כמו בישולי עכו"ם ופת גויים:

"וי"ל דמאי דגזרו סתם יינם לאסור בהנאה יותר מפתם ושמןם היינו משום דשכיחי לנסוכי לעבודת כוכבים אבל עתה שבטל ניסוך שאינם יודעים בטיב עבודת כוכבים דיו להיות כפתם ושמןם או כבישולי עובדי כוכבים לאסור בשתייה ולא בהנאה והמחמיר תבא עליו ברכה".

נגיעה ללא כוונה

מקרה נוסף שראשוני אשכנז דנו בו הוא כאשר גוי נגע בחבית ללא כוונה⁵. וודאי שהכוונה המדוברת אינה מתייחסת לכוונת ניסוך שהרי אם היה כוונה אז היין היה יין נסך וללא כוונת ניסוך זהו סתם יינם. בסוגיה זו אנו מדברים על מקרים שהגויים הזיזו חבית יין כאשר ברור שכוונתם לא הייתה לצורך היין. דוגמה למקרה זה הוא מעשה בשפחה שגנבה בגדים ותוך כדי כך היא משכה את חבית היין. מקרה זה הובא בהגהות אשרי בפרק חמישי:

"השיב רשב"א שהיין מותר ואפילו משכה העובד כוכבים את היין... אם אין העובד כוכבים יודע הוה ליה כחו של עובד כוכבים שלא בכוונה לפר"ת שחושב כמו כחו כשנוגע בדבר שבידו עד כאן רשב"א".

עבודת כוכבים ומשמשיה והווי להו כתינוק בן יומו ועל זה אנו סומכין לגבות יינות העובדי כוכבים בחובותינו" (שם ד"ה לאפוקי).

בתשובת רש"י שהזכרנו בתחילת השיעור ראינו כבר את החידוש ההלכתי זה, אך שם לא מצאנו שרש"י הסתמך על דברי שמואל בגמרא. בכל מקרה, כבר בגאונים מצאנו שדברי שמואל הובאו כמקור להיתר הנאה, אך הם ניסו לצמצם את ההיתר רק לגביית חובות ולא למסחר ושתייה.

בסוגיה זו אנו עדים לדו-שיח הלכתי מרתק שהתנהל בין שני גדולי בעלי התוספות- ר"י ור"ת. דיון זה הובא באריכות בתוספות זה וכן בספרי פסיקה נוספים של חכמי אשכנז:

בעקבות הפסיקה לעיל של הגאונים וחכמי אשכנז, שלח ר"י מכתב לר"ת בו הוא מקשה על הלכה זו ועל ההסתמכות על דברי שמואל. שהרי, אם אנחנו מרחיבים את דברי שמואל ואומרים שלגויים בימינו יש דין תינוק בן יומו ופוסקים שאינם עושים יין נסך, אזי היין מותר גם בשתייה.

ר"ת 'נבהל' ממסקנה זו ופסק כנגד דעת שמואל. אך ר"י המשיך להקשות-

"והשיב לו ר"ת כי התלמיד שכתב נבהל היה לפסוק וחס ושלום שלא עלה על לבו, אלא ודאי קי"ל כרב באיסורי לגבי שמואל ותינוק בן יומו עושה יין נסך לאסור בשתייה ועובדי כוכבים בזמן הזה ודאי הם כתינוק בן יומו כפסק רבינו שלמה...

מיהו היה ר"י מקשה אף לפי זה הפסק שפסק רבינו שלמה כרב בתינוק בן יומו א"כ היאך נתיר מגע עובד כוכבים בהנאה מטעם תינוק בן יומו מה ענין זה לזה והלא מה שאנו מתירים בתינוק איסור הנאה היינו משום שאין בו אפי' כוונת מגע וא"כ עובדי כוכבים בזמן הזה שמכוונים למגע יאסרו אפילו בהנאה דהא ע"כ קי"ל שחמורה כוונת מגע אף בלא כוונת ניסוך מהיכא דליכא כוונה...".

ר"ת אמנם מקבל את פסקו של רש"י שיש לגויים בימיו דין של תינוק בן יומו, אך בסוגיית הגמרא הוא פוסק כדעת רב². ר"י המשיך להקשות על היתר אחר שמסתמך על סוגיית תינוק בן יומו- היתר הנאה במקרה של מגע גוי. לכאורה לפי דברי ר"ת אם הגוי נגע בחבית גם ללא כוונה היא אסורה, כאשר פסיקה זו הינה חומרא גדולה (נדון במקרה זה בנפרד בפסקה הבאה).

בעקבות קושיה זו התקשה ר"ת למצוא מקור למנהג העולם להתיר בהנאה יין שנגע בו גוי:

"והעיד ר"ת על רבינו מאיר אביו כי פעם נזדמן לו יין נסך והפסידו בידים ואעפ"כ לא רצה ר"ת לאסור הואיל ופשט המנהג להתיר והנח לישראל שיהו שוגגים ואל יהו מזידין".

3 בסוגיה זו בכלל ובשיטת ר"י בפרטי עסקנו בשיעורנו בנושא 'בטל הטעם בטלה התקנה'.

4 יש לציין שכגישה זו הסבירו הרבה מהראשונים שחיו אחרי ר"י, כדוגמת הרשב"א בספרו תורת הבית. ראה בעניין זה בשיעורו של ר' אביעד ברטוב בעניין [סתם יינם](#).

5 כאמור, מקרה זה הוא אחד מנקודות הדיון שבויכוח בין ר"ת ור"י, כאשר ר"ת החמיר אך לא הפיץ הוראה זו ברבים ור"י הקל.

2 נעיר כי הרמב"ם פוסק בעניין זה כשיטות הגאונים, רש"י וראב"ן, שהלכה כשמואל. בהלכות מאכלות אסורות (יא,ה) הרמב"ם פוסק שאם עכו"ם נגע ביין שלא בכוונה וכן תינוק עכו"ם שנגע היין אסור בשתייה ומותר בהנאה. בשיעור זה אנו מתעסקים בעיקר בגישת ראשוני אשכנז אך יש לזכור שהרמב"ם פוסק כגאונים ואינו מקבל את גישת ר"י או גישת ר"ת.

כוכבים הם, כל מגען מקרי שלא בכונה, ולכן אם נגע
ביין על ידי דבר אחר, אף על פי שידוע שהוא יין וכוון
ליגע בו, מותר אפילו בשתיה, דמקרי מגע על ידי דבר
אחר שלא בכונה..." (י"ד סי' קכ"ד, סעיף כד).

מקרה נוסף שהובא בהגהות אשרי בעניין זה נוגע לפועלים
שנושאים יין במוטות ונשפך קצת יין שלא מדעת. גם במקרה
זה התיר הרשב"ם את היין שיצא מכוחם של הפועלים הגויים.
סיכום של שיטות ראשוני אשכנז ניתן למצוא בתשובה בשו"ת
מהר"י מברונא⁶ שדן במקרה דומה של גניבה:

"מה"ר יעקב בצנר"ימא שאל אותי גוי שהוציא הברזה
שקורין האג"ה מן החבית ורץ לחוץ ודעתו היה רק
לגזול הברזא כאשר עשה ולא ידע מה שהיה בחבית יין
או שכר או חבית ריקן ואפשר שגם הברזא לא עבר
עובי השוליו ולא נגע ביין והוי תרתי לטיבותא חדא
דה"ל מגע גוי שלא בכונה ע"י דבר אחר, ועוד שמא
לא עבר. ועוד שמא לא שכשך עכ"ל.

והשבתי נ"ל שהיין אסור דקי"ל מגע גוי ע"י דבר אחר
שלא בכונה כלל דאסור לפי גי' רש"י בפ' ר' ישמעאל...
אע"ג שלא ראה היין כלל וליכא שום כוונה כלל א"ה
אסור בשתיה. אע"ג שהאשירי מקל ומתיר בשתיה
כר"ח והאלפסי מ"מ הואיל ומהר"ם שהוא בתרא פסק
כרש"י, דמימיו אנו שותים ואסרו בשתייה אין להשליך
מהר"ם אחר גוייתינו.

...וראיתי בדרש' מהר"י מולין וז"ל והאידינא נהגו התר
כר"ת דמגע גוי ע"י ד"א מותר היכא דלא ידע דאיכא
חמרא. ונ"ל כיון דמהר"ם פסק כרש"י יש לפרש זה
היכא דאיכא תרתי לטיבותא, דלא כיוון ליגע כלל וגם
לא ידע דאיכא חמרא, הילכך שרי ע"י ד"א. אבל אם
מכוון ליגע ולא ידע דאיכא חמרא או ידע דאיכא
חמרא ולא מכוון ליגע, דאיכ' למגזר (כיון) [כגון]
שמכוון להכות חבירו ע"י מקל והכה ביין, והמקל
בהפסד מרובה לא הפסיד אפילו בחד צד כר"ת, כיון
דמהר"ם כתב יש נוהגים להתיר כר"ת והאשירי בתראי
נינהו. נאם ישראל מברונא" (שו"ת מהר"י מברונא סי' קצ"ט)

המהר"ם החמיר במקרה של חוסר ידיעה שיש בחבית יין וכן
שיטת רש"י. מהר"י ברונא מציע דרך ביניים: כאשר שני
תנאים מתקיימים אז ניתן להקל- לא כיוון לגעת כלל וגם לא
ידע שיש בחבית יין (ראה גם את דבריו בסימן רעג).

להלכה בסוגיה זו פסק השו"ע להקל, והרמ"א מרחיב בהסבר
ההיתר בעקבות השינוי בהרגלי הניסוך:

"מגע עובד כוכבים ביין ע"י דבר אחר שלא בכונה,
כגון שהיה יורד מהדקל ובידו לולב ונגע בראש הלולב
ביין שלא בכונה, או שהיה מהלך ונגע בכנף בגדו שלא
בכוונה... אלא שאינו יודע שהוא יין, מותר אפילו
בשתיה.

הגה: וה"ה אם הכניס ברזא לחבית, או הוציאו שלא
בכוונה, וכמו שנתבאר. ובזמן הזה דהאומות לאו עובדי

6 שו"ת מהר"י מברונא: ר' ישראל ב"ר חיים נולד בעיר ברין (ברונא)
שבגרמניה בערך בשנת ק"ס (1400). היה תלמידם של ר' ישראל איסרלין
בעל תרומת הדשן, שהיה רב העיר, ושל ר' יעקב וייל (המהר"י), שאף
סמכוהו להוראה. כן נסמך בידי ר' זלמן כ"ץ (המהר"ך), בעל 'סדר הגט'.
מעט אחרי שנת ר' (1440) עבר לעיר רגנסבורג ופתח בה ישיבה, ואח"כ
מונה גם לרבה של העיר. אחרי מותם של רבותיו נחשב לגדול רבני
גרמניה. לעת זקנתו העליל עליו יהודי משומד עלילת דם והוא הושם
במאסר, ואחרי מאמצים רבים שוחרר, עבר לפראג, ובה נפטר בערך
בשנת ר"מ (1480).